

Ю. Б. Хапко

аспірант
Класичного приватного університету

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ТА СУБІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ПРАВОВІ ПРИНЦИПИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ

У статті автор вказує, що істотні ознаки принципів права, які знайшли своє відображення в принципах фінансово-правового інституту інвестиційної діяльності держави, полягають у такому: керівній (визначальній) ролі принципів права в розробці, удосконаленні та застосуванні фінансово-правових норм; нормативно-керівному характері основних засад, який проявляється в регулюючому впливі на суспільні відносини у фінансовій сфері; стабільності принципів фінансового права, тобто їх міцному, стійкому, постійно діючому нормативно-керівному становищі. Автор виділяє також принципи інституту й субінституту правового регулювання інвестиційної діяльності держави.

Ключові слова: інвестиційна діяльність, фінансове право, фінансово-правове регулювання, фінансова діяльність, держава, інвестиційні відносини, інвестор, фінанси.

Постановка проблеми. Правове регулювання інвестиційної діяльності держави, як і будь-якого іншого правового інституту, ґрунтується на певній системі принципів, тобто засадничих начал, правил і вимог, що виражають найбільш суттєві його особливості й цілеспрямованість. Перш ніж розпочати розгляд цього питання, необхідно звернутись до аналізу понятійного апарату юридичної категорії «принцип права».

Мета статті – дослідити інституціональні й субінституціональні правові принципи інвестиційної діяльності держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У вітчизняній юридичній науці правовим проблемам організації інвестиційної діяльності та її фінансово-правового регулювання традиційно не приділяється спеціальна увага. У сучасний період ці питання досліджують Є.О. Алісов, Л.К. Воронова, М.П. Кучерявенко, А.О. Монаєнко, О.П. Орлюк, Н.Ю. Пришва, Т.А. Латковська, Н.Я. Якимчук та інші вчені.

Виклад основного матеріалу. Питання про правові принципи посідає одне із центральних місць у теорії права, ніколи не втрачаючи свою теоретичну й емпіричну актуальність, оскільки якщо немає принципів, то немає й науки.

У перекладі з латинської мови «принцип» означає першооснову якого-небудь явища, початкове, відправне положення. У словнику української мови він визначається як основне, початкове положення якої-небудь теорії, навчання, науки тощо.

У загальній теорії права існують різні погляди на поняття «принципи права». Так, одні науковці розуміють під ними головні, керівні положення, що визначають загальну спрямованість і найбільш суттєві риси змісту правового регулювання суспільних відносин, другі – начала, відправні ідеї його буття, які виражають важливі закономірності й засади цієї суспільно-економічної формації та складають його головний зміст, треті – керівні, відправні ідеї, що виступають початковими для права в цілому, четверті – соціальні цінності, виражені в праві.

П.М. Рабінович зазначає, що принцип права – це керівні засади (ідеї), які зумовлюються об'єктивними закономірностями існування й розвитку людини й суспільства та визначають зміст і спрямованість правового регулювання. Значення принципів права полягає в тому, що вони в стислому вигляді, концентровано відображають найсуттєвіші риси права, є начебто його квінтесенцією, «обличчям» [2, с. 99].

Кожна з викладених позицій, «долаючи» труднощі на шляху визначення загальнотеоретичного поняття «принципи права», має свої переваги й недоліки, проте ми не ставимо завдання їх детального розгляду. Вважаємо найбільш важливим виділення істотних ознак принципів права, які знайшли своє відображення в принципах фінансово-правового інституту інвестиційної діяльності держави. Серед них варто виділити такі:

1) керівну (визначальну) роль принципів права в розробці, удосконаленні та застосуванні фінансово-правових норм;

2) нормативно-керівний характер основних начал, який проявляється в регулюючому впливі на суспільні відносини у фінансовій сфері;

3) стабільність принципів фінансового права, тобто їх міцне, стійке, постійно діюче нормативно-керівне положення.

Проблема загальних фінансово-правових принципів була предметом вивчення вже в до-революційній літературі, проте це питання досліджувалось у межах пошуку керівних начал фінансової науки. На думку В.А. Лебєдєва, спроби деяких учених дати фінансовій науці загальні стани, начала, принципи, які обіймали б усю ідею науки, вказували б на її суть, робилися вже давно (наприклад, Ж. Боденом у роботі «Les six livres de la Republique» 1576 р.) [1, с. 44]. Варто зазначити, що одним із перших учених, який запропонував вважати підставами фінансової науки принципи права, тобто справедливе застосування відомих правил із боку держави під час вживання державних доходів, став А. Шеффле. Проте цю позицію було розкритиковано В.А. Лебєдєвим, який вважав, що принципи права не є винятковим керівним началом для фінансової науки, оскільки принцип права має панувати в усьому державному управлінні, а отже, не становить прикметну властивість фінансової науки [1, с. 52].

Принципи права за своїм характером не є довільними началами або початковими положеннями, що пронизують норми, інститути й галузі права. Вони об'єктивно зумовлюються економічним і соціально-політичним ладом суспільства, що існує в тій чи іншій країні, соціальною природою держави та права, характером пануючого в країні політичного й державного режиму, основними принципами побудови та функціонування політичної системи того чи іншого суспільства. У зв'язку із цим завдання юридичної науки повинне полягати не лише у відкритті та пізнанні суті правових принципів, а й у їх виявленні та формуванні з урахуванням реальності їхньої дії.

Нині не всі принципи правового інституту інвестиційної діяльності держави отримали належне закріплення в чинному законодавстві України, а ті, які отримали його, «розкидані» в численних нормативно-правових актах, що мають різну юридичну силу. У зв'язку з викладеним нами зроблено спробу сформулювати

й систематизувати інституціональні та субінституціональні принципи інституту правового регулювання інвестиційної діяльності держави, оскільки визначення принципів підгалузей та інститутів фінансового права є одним з основних завдань, що стоять перед сучасним фінансовим правом.

Цінність дослідження принципів фінансово-правового інституту інвестиційної діяльності держави полягає насамперед у тому, що, по-перше, на їх основі можна скласти загальне уявлення про весь фінансово-правовий інститут, по-друге, вони виступають основою для тлумачення фінансово-правових норм, а по-третє, вони задають основні напрями й орієнтири розвитку цього фінансово-правового інституту. Крім того, за допомогою принципів права визначаються цілі, завдання, методи правового регулювання, закріплюються правові категорії та поняття. Принципи права дають змогу не лише правильно розуміти та застосовувати правові норми, а й виявляти та усувати прогалини в чинному законодавстві. Під час надання наукової характеристики будь-якої системи проблему принципу обійти неможливо, оскільки без неї тему не буде глибоко розкрито.

Традиційно правові принципи поділяються на загальноправові, або загальногалузеві (що мають універсальний характер), міжгалузеві (які поширюються на декілька галузей права) і галузеві (що визначають специфіку конкретної галузі права) [2, с. 100]. На нашу думку, вказаний перелік принципів можна доповнити внутрішньогалузевими принципами, або принципами інститутів права, що виділяються в межах галузі права. В основі системи принципів права повинне лежати розмежування принципів за сферою їхньої дії як наслідок відносин, що відображають особливості, на які вони поширюються. Наголосимо, що всі принципи взаємопов'язані, проявляються один в одному та утворюють систему принципів права, головне місце в якій відводиться загальноправовим (загальногалузевим) принципам права.

На правове регулювання інвестиційної діяльності держави як фінансово-правового інституту поширюються всі галузеві принципи сучасного фінансового права з тією лише обмовкою, що під час їх розгляду щодо конкретного фінансово-правового інституту, у тому числі інвестиційної діяльності держави, вони набувають особливого характеру, заломлюються та відображають особливі риси, властиві конкрет-

ному правовому інституту. Зупинимось детальніше на найбільш важливих із них.

Так, *принцип пріоритетності публічних заведань* у правовому регулюванні фінансових відносин, що поєднуються з реалізацією приватних інтересів громадян, проявляється в інституті інвестиційної діяльності держави у вигляді використання державних інвестицій як інструменту для державного регулювання економіки з огляду на публічні інтереси суспільства. При цьому варто зауважити, що необхідність державного регулювання ринкових відносин має важливе значення, оскільки ефективний ринок не створюється сам собою, а є, зокрема, продуктом чи результатом розробки законодавства, а також реалізації державної політики. Також зазначимо, що державне втручання в інвестиційну сферу має об'єктивні межі. Ці межі зумовлені, з одного боку, реальними фінансовими можливостями держави, а з іншого – тим, що ріст присутності держави в економіці має сприяти притоку приватних інвестицій, а не їх витісненню.

Принцип соціальної спрямованості інвестиційної діяльності держави означає, що ця діяльність повинна приводити до соціального ефекту, сприяти задоволенню публічних інтересів усього суспільства (наприклад, підвищенню рівня зайнятості населення, розвитку соціальної інфраструктури, підвищенню рівня охорони здоров'я тощо).

Принцип унітарності припускає спрямованість фінансово-правового регулювання у сфері інвестиційної діяльності держави на поєднання загальнодержавних інтересів з інтересами адміністративно-територіальних одиниць, на забезпеченість необхідними інвестиційними ресурсами виконання функцій, що мають значення як для країни в цілому, так і для її регіонів. Так, у межах розвитку принципу унітарності Україна відмовилась від включення в державну адресну інвестиційну програму більшої частини об'єктів регіонального та місцевого значення, передавши відповідні кошти регіонам в умовах проведення реформи децентралізації.

Принцип рівноправності регіонів під час здійснення інвестиційної діяльності держави припускає визначення інвестиційних повноважень місцевих органів державної влади, встановлення й виконання видаткових зобов'язань на здійснення державного інвестування, визначення умов доступу територіальних громад до процедури розподілу міжбюджетних трансфертів із державного бюджету відповідно до єдиних

принципів і вимог, встановлених чинним законодавством.

Рівність як загальнофілософська категорія поділяється на два види – фактичну та юридичну. При цьому в основі такого поділу лежать два аспекти справедливості. По-перше, ця справедливість зрівнює («арифметична»), тобто йдеться про рівність усіх перед законом і судом. По-друге, ця справедливість є пропорційною («геометрична»), вираженою в еквівалентному обміні за допомогою співмірності, пропорційності («рівне за рівне», «кожному своє», «кожному – по справах його»). У зв'язку із цим розподіл міжбюджетних трансфертів соціального характеру з державного бюджету має здійснюватись відповідно до принципу «арифметичної» справедливості, тоді як міжбюджетні трансферти інвестиційного характеру повинні надаватись на основі принципу «геометричної» справедливості.

Принцип законності в державній інвестиційній діяльності виражається в тому, що весь процес вкладення державних інвестицій має детально регламентуватись нормами фінансового й інвестиційного законодавства, дотримання яких повинне забезпечуватись можливістю застосування до правопорушників заходів державного примусу.

Принцип гласності під час здійснення інвестиційної діяльності держави проявляється в процедурі доведення до загального відома громадян інформації про розробку, затвердження й фінансування цільових програм, адресних інвестиційних програм та інвестиційних проєктів, що реалізуються державою та її адміністративно-територіальними одиницями, а також про прийняття звітів про їх виконання, про результати фінансового контролю за цільовим використанням державних інвестицій.

Принцип економічного стимулювання як один із нових принципів сучасного фінансового права дуже помітно проявляється у сфері інвестиційної діяльності держави, основним призначенням якої є вкладення державних інвестицій із метою не лише комплексного розвитку національної економіки, а й активізації інвестиційної діяльності як державних інституцій, так і приватних осіб за рахунок надання їм державної підтримки та (або) забезпечення інвестиційної привабливості проєкту шляхом входження в нього держави.

Безперечний інтерес із позиції предмета дослідження викликають інституціональні та

субінституціональні принципи правового регулювання інвестиційної діяльності держави. На нашу думку, основними інституціональними принципами цього інституту є такі:

– принцип бюджетування, орієнтованого на результат, згідно з яким інвестиційні витрати держави спрямовані на досягнення конкретних результатів, у зв'язку із чим державні інвестиції вкладаються або надаються місцевим бюджетам під реалізацію конкретного інвестиційного проекту, що пройшов належну процедуру Due Diligence та відповідав усім критеріям надання державних інвестицій;

– принцип раціонального й ефективного використання обмежених державних коштів, що означає, що під час здійснення інвестиційної діяльності держави повинні виходити з необхідності досягнення заданих результатів із використанням найменшого обсягу коштів або досягнення найкращого результату з використанням визначеного бюджетом обсягу коштів;

– принцип поєднання планового й конкурсного надання державних інвестицій, який означає, що їх вкладення в об'єкти державної форми власності має здійснюватись на основі фінансових планів (довгострокових цільових програм), а в об'єкти приватної та комунальної форм власності – відповідно до умов і порядку проведення конкурсу;

– принцип збалансованості державних і приватних інвестицій, що полягає в тому, що державні інвестиції не повинні розглядатись як альтернатива приватних, тобто вони не повинні прямувати у високоприбуткові підприємства й галузі національної економіки. Основна мета державних інвестицій – комплексний розвиток економіки та активізація інвестиційної діяльності фізичних і юридичних осіб;

– принцип адресності й цільового характеру державного інвестування, який означає, що державні інвестиції надаються в розпорядження конкретних організаторів інвестування з позначенням цілей і напрямів їх вкладення;

– принцип договірної оформлення інвестиційних відносин у межах державного інвестування, що припускає укладення угод (державних контрактів) між Урядом України та органом місцевого самоврядування про здійснення державних інвестицій у межах капітальних вкладень, фінансових вкладень або міжбюджетних трансфертів. Ці види інвестиційних угод варто розглядати як різновиди адміністративних договорів;

– принцип вкладення державних інвестицій у реалізацію інвестиційного проекту лише в межах однієї з операцій інвестиційної діяльності держави. Він покликаний підвищити рівень планування державних інвестиційних витрат і виключити випадки вкладення державних інвестицій в інвестиційний проект із використанням різних операцій державного інвестування.

Також у межах окресленої проблеми певний інтерес викликає аналіз субінституціональних принципів, які можуть характеризувати вихідні положення в процесі правового регулювання відносин, пов'язаних з окремими формами інвестиційної діяльності держави (капітальними вкладеннями, фінансовими інвестиціями та капітальними трансфертами).

До принципів правового регулювання інвестиційної діяльності держави, здійснюваної у формі капітальних вкладень, на нашу думку, варто віднести такі:

– принцип фінансової, економічної й бюджетної ефективності державної інвестиційної діяльності, суть якого полягає в тому, що, по-перше, державні інвестиції повинні окупатись протягом терміну реалізації інвестиційного проекту з урахуванням вартості капіталу в часі; по-друге, вони повинні сприяти зростанню ВВП, забезпеченню динаміки економічного зростання; по-третє, реалізація інвестиційного проекту має збільшувати приплив податкових та інших обов'язкових платежів у відповідний бюджет або скорочувати витрати цих бюджетів;

– принцип державно-приватного партнерства в інвестиційній сфері, який припускає співпрацю на контрактній основі держави, територіальних громад і «бізнесу», що дає змогу об'єднати в цілі їхні ресурси й можливості, а також знизити ризики учасників інвестиційних проектів, розподілити зони їхньої відповідальності та погоджувати інтереси;

– принцип пріоритетності державного інвестування в стратегічні галузі національної економіки, що виражається в тому, що державні інвестиції повинні вкладатись насамперед у ті інвестиційні проекти, які пов'язані з розвитком «точок росту» економіки;

– принцип стабільності умов державного контракту, укладеного між державним замовником і підрядником, на весь період реалізації інвестиційного проекту. Згідно із цим принципом державний контракт повинен містити в обов'язковому порядку умови про обставини підрядника після здачі об'єкта в експлуатацію та

зобов'язання держави з фінансування. Витрати на весь період реалізації інвестиційного проекту, щодо якого укладено державний контракт, підлягають включенню у витратні зобов'язання держави та не можуть бути переглянуті. Кошторис витрат розглядається лише як складова частина конкурсної документації під час проведення торгів, а надалі підрядчик має свободу вибору найбільш ефективних та економічних способів реалізації проекту;

– принцип фінансування державних капітальних вкладень лише тих об'єктів капітального будівництва державної власності, які мають затверджену проектно-кошторисну документацію та в межах цих проектів і кошторисів. Під час його реалізації необхідно враховувати, що проектно-кошторисна документація є детально розробленими технічними й економічними даними та показниками, містить усі характеристики майбутнього будівництва. Її затвердження є основою для планування та фінансування будівництва, замовлення устаткування, а також укладення договорів підряду на капітальне будівництво. За відсутності попередньої експертизи й затвердженої проектно-кошторисної документації фінансування будівництва не здійснюється, а підрядним організаціям забороняється виконувати будівельно-монтажні роботи. Таким чином забезпечується економне витрачання державних коштів, запобігання непродуктивним витратам.

До принципів правового регулювання інвестиційної діяльності держави, що здійснюється у формі фінансових вкладень, можна віднести такі:

– принцип диверсифікації, який встановлює співвідношення між високонадійними й ризикованими фінансовими активами так, щоб можливі втрати від ризикованих активів покривалися доходами від надійних активів;

– принцип ліквідності, що є здатністю фінансових інструментів бути швидко проданими та перетвореними на готівкові грошові кошти без істотних втрат для держави за невеликих коливань ринкової вартості й витрат на реалізацію;

– принцип надійності, що припускає вкладення державних інвестицій у фінансові інструменти, які вирізняються низькою мірою інвестиційного ризику, стабільністю, стійким курсом і регулярними виплатами дивідендів;

– принцип зворотності державних інвестицій, який полягає в тому, що інвестиції слугують для організатора інвестування лише тимчасовим

джерелом фінансових ресурсів і мають бути повернені державі-інвестору. Причому повернення їх може бути як безпосереднім, так і за допомогою податкових та інших обов'язкових платежів;

– принцип доходності, що передбачає вкладення державних інвестицій у фінансові активи з метою отримання доходу (прибутку) у вигляді дивідендів, відсотків, приросту капіталізованої вартості тощо.

Серед специфічних принципів правового регулювання інвестиційної діяльності держави, що здійснюється у формі капітальних трансфертів, можна виділити такі:

– принцип співфінансування капітальних трансфертів, що являє собою інвестиційну підтримку територіальних громад із державного бюджету з урахуванням рівня їх бюджетної забезпеченості шляхом перейняття на себе державою частини видатків, пов'язаних із реалізацією регіональних інвестиційних проектів;

– принцип взаємних зобов'язань державних, місцевих органів влади з реалізації спільних інвестиційних проектів, а також принцип надання капітальних трансфертів бюджетам бюджетної системи України в міру здійснення видатків з урахуванням використаних раніше бюджетних асигнувань. Реалізація цих принципів дасть змогу підвищити ефективність використання державних коштів, призначених на інвестиційні цілі;

– принцип надання інвестиційних субсидій лише в межах державного та регіонального фондів співфінансування видатків, реалізація якого дасть змогу розмежувати фінансування інвестиційних заходів як таких, що приводять до збільшення державної й комунальної власності, та таких, що не приводять до неї, а також створити єдиний механізм розподілу інвестиційної фінансової допомоги серед адміністративно-територіальних одиниць.

Висновки. Проаналізувавши основні інституціональні й субінституціональні принципи, яким підпорядковується фінансово-правовий інститут інвестиційної діяльності держави, можна дійти певних висновків.

По-перше, принципи інституту правового регулювання інвестиційної діяльності держави є засадничими началами, ідеями, установками, на яких базується правове регулювання цього інституту. Ці принципи в концентрованому вигляді виражають саму суть правового регулювання державного інвестування та є елементами цього регулювання, оскільки є основними

керівними положеннями, які поширюються на всі відносини, що становлять предмет регулювання цього інституту. Вони також направляють розвиток і функціонування, дію цього фінансово-правового інституту.

По-друге, досліджуючи питання про принципи фінансово-правового інституту інвестиційної діяльності держави, не можна обійти увагою проблему наявності чи відсутності ієрархії принципів. Безперечно, принципи цього фінансово-правового інституту підпорядковуються певній логіці й перебувають у єдиній системі. Однак говорити про наявність принципів, які мають один щодо одного більшу або меншу юридичну силу, необґрунтовано. Уся система принципів інвестиційної діяльності держави є сукупністю рівнозначних основних положень, оскільки кожне з них є взаємообумовленим та об'єктивним, що виражає конкретну сторону сутності інвестиційної діяльності держави, спрямованої на досягнення її завдань.

По-третє, основними інституціональними принципами фінансово-правового інституту інвестиційної діяльності держави є такі: бюджетування, орієнтованого на результат; раціонального й ефективного використання обмежених державних коштів; сполучення планового та конкурсного надання державних інвестицій; збалансованості державних і приватних інвестицій; адресності й цільового характеру державного інвестування; договірною оформленню інвестиційних відносин; вкладення державних інвестицій у реалізацію інвестиційного проекту лише в межах однієї з операції інвестиційної діяльності держави.

По-четверте, до принципів субінституту правового регулювання інвестиційної діяльності держави, що здійснюється у формі капітальних вкладень, належать принцип фінансової, економічної й бюджетної ефективності дер-

жавної інвестиційної діяльності; принцип державно-приватного партнерства в інвестиційній сфері; принцип пріоритетності державного інвестування в стратегічні галузі національної економіки; принцип стабільності умов державного контракту, укладеного між державним замовником і підрядчиком, на весь період реалізації інвестиційного проекту; принцип фінансування державних капітальних вкладень лише за тими об'єктами капітального будівництва державної власності, які мають затверджену проектно-кошторисну документацію, і в межах цих проектів і кошторисів.

По-п'яте, до принципів субінституту правового регулювання інвестиційної діяльності держави, що здійснюється у формі фінансових вкладень, належать принципи диверсифікації, ліквідності, надійності, доходності та зворотності державних інвестицій.

По-шосте, до принципів субінституту правового регулювання інвестиційної діяльності держави, що здійснюється у формі капітальних трансфертів, належать принцип співфінансування капітальних трансфертів, взаємні зобов'язання органів публічної влади з реалізації спільних інвестиційних проектів, надання капітальних трансфертів бюджетам бюджетної системи України в міру здійснення витрат з урахуванням використаних раніше бюджетних асигнувань, надання інвестиційних субсидій лише в межах державного й регіонального фондів співфінансування видатків.

Список використаної літератури:

1. Лебедев В.А. Финансовое право : [учебник] : в 2 т. / В.А. Лебедев. – М. : Статут, 2000– . – Т. 2. – 2000. – 461 с.
2. Рабінович П.М. Основы загалльної теорії права та держави : [навч. посібник] / П.М. Рабінович. – 5-те вид., зі змін. – К. : Атіка, 2001. – 176 с.

Хапко Ю. Б. Институциональные и субинституциональные правовые принципы инвестиционной деятельности государства

В статье автор указывает, что существенные признаки признаков принципов права, которые нашли свое отражение в принципах финансово-правового института инвестиционной деятельности государства, заключаются в следующем: руководящей (определяющей) роли принципов права в разработке, совершенствовании и применении финансово-правовых норм; нормативно-руководящем характере основных начал, который проявляется в регулирующем влиянии на общественные отношения в финансовой сфере; стабильности принципов финансового права, то есть их крепком, стойком, постоянно действующем нормативно-руководящем положении. Автор выделяет также принципы института и субинститута правового регулирования инвестиционной деятельности государства.

Ключевые слова: инвестиционная деятельность, финансовое право, финансово-правовое регулирование, финансовая деятельность, государство, инвестиционные отношения, инвестор, финансы.

Khapko Yu. B. The institutional and subinstitutional legal principles of investment activity of the state

The author points out that the essential features of the principles of law, as reflected in the principles of financial and investment activity of the legal institution of the state, are as follows: leadership (determining) the role of the principles of the right to development, improvement and implementation of financial and legal norms; regulatory and managerial nature of the basic principles, which manifests itself in the regulatory impact on social relations in the financial sphere; stability of the financial law principles, that is, their sturdy, persistent, constant current regulatory guideline. The author also highlights principles of the institute and subinstitut legal regulation of investment activity of the state.

Key words: investment activity, financial law, financially-legal regulation, financial activity, state, investment relations, investor, finances.

УДК 342.9

Д. М. Явдокименко

аспірант

Класичного приватного університету

ДОКАЗУВАННЯ ТА ДОКАЗИ ПІД ЧАС ВИРІШЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ СПОРІВ

У статті автор досліджує особливості збору доказів у судовому й позасудовому порядку в адміністративному процесі, специфіку електронних документів як доказів та доказування під час вирішення адміністративно-правових спорів, перерозподіл тягаря доказування під час розгляду адміністративно-правових спорів, а також пропонує внести зміни до чинного законодавства України.

Ключові слова: адміністративно-правовий спір, адміністративне право, адміністративна юстиція, публічні права, адміністративний суд, позовна заява, державне управління.

Постановка проблеми. Питання про доказування й докази під час вирішення адміністративними судами та адміністративними органами влади адміністративно-правових спорів є одним із центральних питань як адміністративного судочинства, так і позасудового порядку вирішення адміністративно-правових спорів. Проблема доказування й доказів в адміністративному процесі отримала висвітлення в працях як представників науки адміністративного права, так і представників науки цивільного процесу. На наше переконання, наукою адміністративного права та науками цивільного й кримінального процесів достатньою мірою розроблена теорія доказів, які класифікуються як прямі й непрямі, первинні та вторинні, а також за джерелами отримання інформації. Тому ми зупинимось на проблемних питаннях не стільки теорії, скільки практики доказування під час вирішення адміністративно-правових спорів.

Мета статті – дослідити проблеми доказування й докази під час вирішення адміністративно-правових спорів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблематиці адміністративно-правових спорів приділяли увагу такі науковці, як В.Б. Авер'янов, О.М. Бандурка, В.М. Бевзенко, Ю.П. Битяк, К.В. Бортняк, І.П. Голосніченко, І.С. Гриценко, Е.Ф. Демський, Є.В. Додін, С.В. Ківалов, І.Б. Коліушко, А.Т. Комзюк, О.В. Кузьменко, Р.О. Куйбіда, Д.В. Ліпський, Р.С. Мельник, А.О. Монаєнко, М.І. Смокович, Ю.М. Старілов, В.С. Стефанюк, М.М. Тищенко та інші.

Виклад основного матеріалу. Є.В. Додін, характеризуючи доказування в адміністративному процесі, вказує на те, що доказування для органів державного управління є також необхідною умовою в справі встановлення істини, як і для судового-слідчих органів. Також учений наводить дві позиції щодо розуміння обсягу доказування, поширені в науці (сам автор вважає більш переконливою другу):

1) доказування включає лише збір і дослідження доказів без їх оцінки;

2) доказуванням є єдність збирання, дослідження й оцінки доказів, єдність практичної та